

Ткаля Олена Вікторівна

Відокремлений структурний підрозділ

Миколаївський інститут права

Національного університету «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін,

кандидат юридичних наук

Основні підходи до розуміння поняття та змісту законності

Питання законності мають пріоритетне значення в правовому житті суспільства. Законність виступає необхідною умовою відродження економіки, функціонування всіх соціальних сфер, стабілізації життєвих процесів і становлення справжнього народовладдя. Питання забезпечення законності були предметом наукових досліджень В. Б.Авер'янова, М.А. Антоновича, О.М. Бандурки, В. М. Гаращука, М.І. Козюбри, А.М. Колодій, Р. С. Мельника, О.Ф. Скакун, С.М. Стахівський, В. В. Цветкова, В.С. Стефанюка, В.Я. Тація та інших науковців. Разом з тим, беручи до уваги складність досліджуваної проблеми, вона ще залишається дуже актуальною, оскільки ряд теоретичних і практично значущих питань у цій сфері потребують подальшої розробки.

Підставами для дослідження є необхідність провести певний аналіз з метою вироблення комплексного і більш менш одноманітного уявлення про основні параметри законності оскільки в юридичній науці склалися вельми різні уявлення про законність, про її зміст, про склад учасників (суб'єктів) стосунків у сфері законності тощо. Поняття «законності» розглядається як політико-правове явище, яке характеризує процес удосконалення державно-правової форми організації суспільства шляхом суворого та неухильного дотримання та виконання чинного законодавства з метою формування стану правомірності в системі соціальних відносин. Іноді законність розглядається як якісна сторона правової діяльності суб'єктів права, їх поведінка. Виключно з правової позиції законність – визначається наявністю самих законів та точним їх виконанням, а також належним дотриманням [4; с.215].

Сьогодні українська державність і її правова система розвиваються у напрямку інтеграції з правовими системами і державністю сучасного цивілізованого світу. У цих умовах необхідно ґрунтовно переглянути практично всі найважливіші юридичні категорії, до яких відноситься і законність. Крім того, законність слід розглядати не тільки як інструмент юридичної науки, але і як широку суспільствознавчу категорію. На сучасному етапі питання законності тісно пов'язані з проблемою праворозуміння в цілому, а в даній області у вітчизняній юридичній науці склалися вельми суперечливі уявлення.

Законність є одним з найголовніших принципів функціонування правової держави, забезпеченню публічних інтересів, охороні прав і свобод громадян, громадських об'єднань, організацій. Вона означає сувору, детальну регламентацію діяльності органів державного управління, а також неухильне дотримання і виконання законів і підзаконних актів громадянами і юридичними особами. Законність передбачає такі стосунки між державними органами, з одного боку, і громадянами - з іншою, які будуються виключно на основі законів, причому обов'язок по їх дотриманню лежить на обох сторонах.

Законність являється не лише юридичною категорією, що позначає лише строге дотримання вимог нормативних правових актів в процесі їх вживання. Вона є ширшою суспільствознавчою категорією що поширює свій вплив і на процеси видання (прийняття) нормативних правових актів.

Законність тісно ув'язується з такими поняттями, як демократія, справедливість, рівність і так далі і виступає як форма реалізації волі інтересів народу як єдиного джерела влади. Через категорію законність народ реалізує своє право формувати державну владу, визначати напрями її діяльності. Законність – це легітимність державної влади, показчик її права здійснювати свою діяльність на користь державо утворюючого народу [2; с.65]

Законність є додатковою умовою порядку, що об'єктивно діє в людському суспільстві, а тому вона в суспільстві повинна утвердитися як інструмент обмеження державної влади в рамках волі і інтересів народу, що є єдиним джерелом влади.

Законність повинна розглядатись не тільки як про строге дотримання чинних нормативно-правових актів. Вона повинна охопити явища вищого і ширшого порядку, а саме сферу легітимації державної влади від імені народу як єдиного джерела влади. Законність повинна використовуватися для оцінки легітимності актів і акцій, що походять від держави. Законність є категорією, що визначає основи легітимності всіх законів, включаючи актів засновницького характеру, тому вона передує праворозумінню, визначає його параметри.

Сучасною тенденцією розвитку законності є певна боротьба протилежностей. У правовому житті можна виділити два напрями: одне націлене на зміцнення і зміцнення законності і правопорядку, інше - на їх заперечення і руйнування. Перше пов'язане із зміцненням права, законності, з врівноваженістю і стабілізацією зв'язків; друге з їх протилежністю - неврегульованістю, зловживаннями, злочинністю, знехтуванням прав, свобод, законних інтересів особи і др.. [2; с.87] У боротьбі цих протилежностей йде процес формування і зміцнення правопорядку. Чим рішучіше наступ на негативні прояви, чим міцніше правопорядок, тим більше, звужується сфера прояву негативних сторін.

Ці протилежності обумовлюють певну тенденцію правового розвитку сучасної державності. На шляху зміцнення порядку і боротьби з негативними явищами вирішуються проблеми задоволення інтересів людей. Міра їх задоволення і гарантованості проголошених прав і свобод знаходиться в прямій залежності від міцності правового порядку і ефективності реалізації принципу законності в діяльності державного апарату.

У сучасних умовах проблема законності знаходить якісно новий зміст. Вона є тим елементом, який зумовлює суть демократичного державно-правового механізму. Заходами охорони і забезпечення законності є: вдосконалення законодавства; здійснення дієвого конституційного і судового контролю; забезпечення якісної і ефективної роботи судової системи; зміцнення законності в діяльності виконавських органів влади; вживання дієвих заходів по профілактиці правопорушень; забезпечення ефективної дії механізму державного примусу і переконання [3; с.22]. Названі заходи в своїй сукупності приймаються як юридичні гарантії законності.

В юридичній літературі реальність та забезпеченість законності традиційно розглядається як результат дії гарантій законності: певних економічних умов; розвинутої політичної системи; механізму соціального захисту населення; науково обґрунтованої системи норм права, що відповідає вимогам часу і доступна для розуміння усіма суб'єктами державного управління; механізму примусу, який чітко працює в межах закону; високу правову культуру [1; с.28].

Треба відмітити, що діяльність по забезпеченню законності має державно-правовий характер, а органи, що її здійснюють (органи виконавчої влади, міліція, прокуратура, різні державні інспекції, служби, суди, деякі громадські утворення та ін.), мають юридично-владні повноваженнями. Такого роду діяльність вважають способом забезпечення законності. Отже, для того, щоб забезпечити та зміцнити існуючим режим законності, потрібно знати та враховувати різноманітні фактори, що впливають на поведінку людини. Тому, можемо констатувати, що проблема зміцнення законності є не тільки правовою, вона є комплексною.

Узагальнюючи вище зазначене, можна зробити висновки що для зміцнення законності в суспільстві, підтримки її належного рівня, є необхідним забезпечення наступних заходів: приведення законодавств у відповідність з вищим законом країни – Конституцією, що покликано забезпечувати її стабільність; усунення суперечностей та невизначеності в законодавстві; вдосконалювати правову базу, виходячи з темпів розвитку суспільства; впроваджувати нові системи захисту прав та свобод людини і громадянина; наближувати законодавство країни до законодавства інших розвинутих, демократичних, правових держав; забезпечити завершення реформування судової системи; сприяти розвитку міжнародного правового співробітництва; забезпечувати співпрацю між усіма органи державної влади та місцевого самоврядування з метою комплексного здійснення правових і організаційних заходів щодо забезпечення додержання законності тощо.

Список використаної літератури

- 1.** Горбунова Л. Історія дослідження ідеї та поняття законності. // Право України. - 2004, - № 2. – с. 25-30
- 2.** Законність: теоретико-правові проблеми дослідження та впровадження. // за ред.. С.В. Бобровника — К.: Видавництво «Юстініан» 2004. — С.129
- 3.** Кудрявцев В.Н. Законность: содержание и современное состояние // Законность в Российской Федерации. - М., 1998. - С.44
- 4.** Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. Н.И. Матузова и А.В.Малько. – 2-е изд., перераб. и доп. М.: Юристъ, 2004. – С.550.